

ზურაბ ცუცქერიძე

კაცობრიობის დიდი მქსაერიმენტატორი

უდიდეს ისტორიულ პიროვნებებზე წერა და ლაპარაკი სახიფათო და სარისკო საქმეა. ჯერ ერთი, იმიტომ, რომ ისინი მსოფლიო ისტორიის ამბიონზე მილიონებისა და მილიარდების თვალწინ დგანან და მათ პიროვნებაში ხალხის სტერეოტიპული წარმოდგენებისაგან განსხვავებული შტრიხების დანახვა ერთობ საძნელოა. მეორეც, ბუმბერაზი ისტორიული პიროვნების ვეებერთელა ჩრდილი დამთრგუნველად მოქმედებს კალმოსანსა თუ ორატორზე და ამ ჩრდილიდან გამოსვლა ზოგიერთებს ხელეწიფებათ მხოლოდ.

ჩემი ღრმა რწმენით, მხოლოდ უცოდინარ კაცებს ეადვილებათ დიდ ისტორიულ პიროვნებებზე შემფასებლური ლაპარაკი და მათთა საქმეთა განსჯა.

ამის მიუხედავად ვბედავ და დიდ ისტორიულ პიროვნებაზე საკუთარ მოსაზრებას საჯაროდ გამოვთქვამ, მით უფრო, რომ ის დიადი კაცი ჩვენი თანამემამულეა...

სტალინი კაცობრიობის ისტორიის განსაკუთრებული მოვლენაა. იგი განსაკუთრებულია პოლიტიკური აზროვნების სტილით, ორგანიზატორული უნარით, სახელმწიფოებრივი აზროვნების მასშტაბით, ფენომენალური მეხსიერებით, ადამიანებზე ზემოქმედების ნიჭით, ცხოვრების ორიგინალური წესით. ყველაზე უფრო გასაოცრად განსაკუთრებულია მისი ბედი: კაცობრიობის ისტორიაში, ალბათ, არავის რგებია წილად შთამომავლობისაგან ისეთი პოლარული დამოკიდებულებანი და შეფასებები, როგორც სტალინს. უკიდურესი ხოტბა და უკიდურესი ლანძღვა დღემდე მისი სახელის თანამგზავრია. იგი ღმერთადაც შერაცხეს და სატანაც უწოდეს, უდიდეს

გენიოსადაც მიაჩნდათ და გონებაშეზღუდულობაც აკადრეს.

სტალინზე უამრავი რამ წამიკითხავს, რაც დაწერილა მის სიცოცხლეშიც და მისი სიკვდილის შემდეგაც, წამიკითხავს მისი მოღვაწეობის უკიდურესად უარყოფითი შეფასებებიც და უსაზომო აპოლოგიაც. რომელი პოზიციაა ობიექტური და ჭეშმარიტი? ამაზე ცალსახა პასუხი არ მაქვს და არც შეიძლება მქონდეს. სტალინი, მართალია, ყველა ეპოქის უდიდესი პიროვნებაა, მაგრამ, პირველ ყოვლისა, იგი მის მიერვე შექმნილი ეპოქის დამახასიათებელი ნიშნების მატარებელი გახლდათ. ის ბობოქარი ეპოქა კი მხოლოდ შავთეთრი ფერებისაგან კი არ შედგებოდა, ერთობ მრავალფეროვანი და მრავალგანზომილებიანი იყო.

სტალინზე მიახლოებით მაინც ობიექტური შეხედულება რომ შეიქმნა, მის თანამედროვეთა შეხედულებებისა და ისტორიული დოკუმენტების შავი და თეთრი პოზიციების პრინციპში უნდა დაინახო იგი. ამასთან, თავისუფალი უნდა იყო რაგინდარა კონიუნქტურის გავლენისაგან და მხოლოდ უტყუარი ფაქტებისა და მოვლენების ანალიზის საფუძველზე გააკეთო დასკვნები.

ჩემი ფიქრით, სტალინის მოღვაწეობის კრიტიკოსთა მთავარი შეცდომა ის არის, რომ ამ უდიდესი ისტორიული პიროვნების ნამოქმედარს კაცობრიობის ისტორიული განვითარების კონტექსტში კი არ განიხილავენ, არამედ, ჩვეულებრივ, იმ გარემოში, სადაც მას ფიზიკური ცხოვრება უხდებოდა. არა და, მის ყოველ ზეპირად ნათქვამ სიტყვასა, ან რაიმე დოკუმენტზე ლურჯი თუ წითელი ფერის ფანქრით წარწერილ რეზოლუციაზე ხშირად ასეულ ათასებისა და მილიონების ბედი იყო დამოკიდებული, ზოგჯერ კი — მთელი ხალხების ბედიც. სტალინისადმი თვით კეთილად განწყობილ ავტორთა უმრავლესობა ობიექტურად ვერ აფასებს მას იმის გამო, რომ ისინი ცდილობენ სტალინის ფიგურა საკუთარი აზროვნების სტანდარტებს მოარგონ და ამისი შესაბამისი საზომებით შეაფასონ იგი. სტალინი კი, დიდი ცდების მიუხედავად, მათი აზროვნების სტანდარტებში არ ეტყევა, ამიტომ ავტორთა უმრავლესობა მის ბუმბერაზ ჩრდილში რჩება და ვერ ახერხებს თვალეში ჩახედოს მას.

კერძოდ, ქართველ საზოგადოებაში ჯერ კიდევ მყარად არის გამკვიდარი 50-იანი წლების შუახანებიდან საბჭოთა პროპაგანდის მიერ ჩანერგილი „სტალინის პიროვნების კულტის“ ხრუმჩოვისეული კონცეფცია, რომლის მიხედვით „დიდი ჰუმანისტისა და დემოკრატის“ ვ. ლენინის სიკვდილის შემდეგ ხელისუფლება ხელში

ჩაიგდო სტალინმა და უკონტროლო პირადი დიქტატურა დაამყარა საბჭოთა კავშირის უზარმაზარ ტერიტორიაზე. რახან ეს ადვილად დაიჯერა ისტორიაში ნაკლებად გაცნობიერებულმა მასამ, მერე ადვილი იყო, ყველა უკუღმართობა, რაც ოქტომბრის რევოლუციის სიონისტურ-მასონური იდეების რეალიზაციას ახლდა თან, სტალინს დაბრალებოდა. არადა, ლენინის სიკვდილის დროს ი. სტალინს ყველაზე უმნიშვნელო თანამდებობა, ეროვნულ საქმეთა სახალხო კომისრის პოსტი ეკავა.

არც შემდგომში უცდია ხალხს ისტორიულ სინამდვილეში წვდომა და სტალინის შესახებ სიმართლის გაგება. ხალხს ის ურჩევნია, რომ მის მაგივრად სხვებმა იფიქრონ, ის „სხვები“ კი ხელისუფლებაში უნდა იყვნენ.

სინამდვილეში კი საქმე სრულიად სხვაგვარად იყო: სტალინი ოქტომბრის რევოლუციის იდეოლოგიის ერთგული კი არა, მისი თანამიმდევრული მოწინააღმდეგე იყო, რაც „ლენინური გვარდიის“ წინააღმდეგ პრინციპული და შეუპოვარი ბრძოლით დაამტკიცა.

ამ მცირე მოცულობის წერილში ისტორიული ფაქტების დეტალურ ანალიზს ვერ შევუდგები, ზოგადად, სქემატურად კი ასე შეიძლება დავახასიათოთ ოქტომბრის რევოლუციის იდეოლოგია, მიზნები და ამოცანები: მესამე ინტერნაციონალის პროგრამაში, რომელიც ლენინის ხელმძღვანელობით დაიწერა, რევოლუციის მიზანი ასეა განსაზღვრული: „მსოფლიო საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის შექმნა“. ამას წინ უსწრებდა კომუნისტების საყოველთაო ლენინური ლოზუნგი — „პროლეტარებო, ყველა ქვეყნისა შეერთდით!“ ამ ლოზუნგის ანტისახელმწიფოებრივი და ანტიეროვნული შინაარსი ვ. ლენინმა მოკლედ განმარტა: „პროლეტარიატს არ აქვს სამშობლო!“ აქედან გამომდინარე, სახელმწიფო მიჩნეულ იქნა გაბატონებული, ანუ მჩაგვრელი კლასის ინტერესების დაკმაყოფილების მექანიზმად, რასაც, ცხადია, კომუნისტები ებრძოდნენ.

ამ „უმნიშვნელო თანამდებობის“, მაგრამ გენიალური გონების მქონე კაცმა ანტიეროვნული და ანტისახელმწიფოებრივი „მარქსიზმ-ლენინიზმი“ სახელმწიფოებრივ იდეოლოგიად აქცია რევოლუციის გველეშაპებთან — ტროცკისთან, ზინოვიევთან, კამენევთან, რიკოვთან, ბუხარინთან და მათსავით სიონისტ-მასონური ორდენის ოპრიჩნიკებთან დაუნდობელ ბრძოლაში. ამით მან ეროვნული კატასტროფისაგან იხსნა მთელი ხალხები და ეთნოსები, საბოლოო განადგურებისაგან გადაარჩინა მართლმადიდებლური ეკლესია.

ეს ბრძოლა მხოლოდ რუსეთის იმპერიის სივრცეში როდი მიმდინარეობდა. იგი ორი რადიკალურად განსხვავებული ძალის შერკინება იყო, რამაც ნახევარი საუკუნით შეაფერხა ბოროტების აღზევება საკაცობრიო სიკეთეზე და რამაც განსაზღვრა სტალინური ეპოქის არსებითი ნიშნები.

თითქოს სტალინურ ეპოქაში ახდა შოთა რუსთაველის, ოდითგან სადავო დებულება — „შიში შეიქმს სიყვარულსა“.

სტალინი უყვარდათ! ყველას თუ არა, უდიდეს უმრავლესობას მაინც. სტალინის ეშინოდა ყველას! მაშ, როგორ უთავსდება ეს ორი ცნება — შიში და სიყვარული ერთმანეთს? ძალიან ადვილად: ადამიანებს ეშინიათ ძალისა, მაგრამ უყვართ ის ძალა, რომელიც ამკვიდრებს სიკეთეს; სძულთ ის, რომელიც ბოროტებას ნერგავს. ამიტომ არის, რომ ღმერთის კიდეც გვეშინია და კიდეც გვიყვარს იგი.

სტალინის პიროვნების ერთმნიშვნელოვნად შეფასება შეუძლებელია. იგი სხვადასხვა რაკურსით, მაგრამ მთლიანობაში უნდა დაინახო — პოლიტიკოსი, სარდალი, ხელისუფალი, დიქტატორი, მეოჯახე, მამა, მეუღლე, ქართველი, კოსმოპოლიტი... ამ გზით თუ ჩაწვდები ამ ურთულესი პიროვნების ცხოვრების ლაბირინთებში.

„დიქტატორზე“ მინდა ვთქვა ორიოდ სიტყვა, რადგან იგი დღეს მხოლოდ ნეგატიურ კონტექსტში განიხილება, სტალინი კი, საჭიროების შემთხვევაში, უბაღლო დიქტატორი იყო.

დიქტატორი პატივისცემას იმსახურებს თუ გააკიცხვას? ამ დილემის პასუხი დამოკიდებულია დროსა და ადგილზე, ქვეყნის განვითარების ტრადიციებსა და მენტალიტეტზე. იმ ვითარებაში, როდესაც სტალინს უხდებოდა მოღვაწეობა, მხოლოდ რკინის ხელს შეეძლო ქვეყნის გადარჩენა და აღმშენებლობა. მახსენდება დიდი რუსი მოაზროვნის, ბესარიონ ბელინსკის მიერ 1841 წელს ნათქვამი სიტყვები: რუსეთს დემოკრატია კი არა, გონივრული მმართველობა უნდა, რადგან დემოკრატის პირობებში რუსი კაცი, ფრანგივით, პარლამენტში კი არ წავა ხმის მისაცემად, არამედ ღუქანში — არყის დასალევადო.

დაბოლოს, დიდი ექსპერიმენტის შესახებ.

კაცობრიობას დასაბამიდან ხიბლავდა თანასწორობის იდეა. ნებისმიერი რელიგიური მოძღვრების მომხიბვლელობა, სწორედ, უფლის წინაშე ყველა ადამიანის თანასწორობის იდეაშია. კომუნისტებმა თავიანთ დროშას ამიტომ დააწერეს „ძმობა, ერთობა, თანასწორობა“. იქნებ ამ ღოზუნგის შემოქმედებმა დემაგოგიის

მიზნით მოიგონეს ეს, მაგრამ სტალინმა მის პრაქტიკულ, მიწიერ ცხოვრებაში განხორციელება მოინდომა. მისი მეთაურობით საამისო ექსპერიმენტი დედამიწის ერთ მეექვსედზე ხორციელდებოდა და ვერ ვიტყვით, რომ უშედეგოდ. მან მართლაც შეძლო ასეულობით ერთობ განსხვავებული ერის დამშობილება. სტალინურ ეპოქაში გულშიც ვერავინ გაივლებდა რელიგიურ თუ ეროვნულ შუღლს, ვერავინ გაბედავდა ქონებრივი უპირატესობის დემონსტრირებას და იმით თავმოწონებას. საყოველთაო უფასო სწავლა-განათლება და ჯანდაცვა, ყველა მოქალაქის უპირობო სოციალური დაცულობა... მაგრამ, როგორც ჩანს, ამ იდეის ბოლომდე ხორცშესხმისთვის კაცთა მოდგმა მზად არ აღმოჩნდა. გარდაიცვალა დიდი ექსპერიმენტატორი და მაშინვე იძალა ადამის ძის ცოდვილმა სულმა. თუმცა სტალინური იდეა არ მომკვდარა და ადრე თუ გვიან მას ისევ მიუბრუნდება კაცობრიობა.

რედაქტორის მინაწერი.

საკითხის ცოდნითა და თავდაჭერილი შეფასებით დაწერილმა წინამდებარე სტატიამ ცხონებული მამაჩემის მსჯელობა გამახსენა. მასაც, ბ-ნი ზურაბისა არ იყოს, სტალინზე გამოცემული ყველა ცნობილი მონოგრაფია წაკითხული ჰქონდა. ჩემი აზრით, ლიტერატურას იგი ინტერესის გამო კითხულობდა, თორემ აზრი სტალინის შესახებ ცხოვრებისეული გამოცდილებით ჰქონდა ჩამოყალიბებული, რადგან სამამულო ომის მონაწილე იყო და ტყვედ ჩავარდნის შემდეგ რამდენიმე წელი ევროპის ფაშისტურ საკონცენტრაციო ბანაკებშიც ჰქონდა გატარებული. ძნელია მამაზე წერა, მაგრამ არ შემიძლია არ ვთქვა, რომ მე მისგან განკითხული კაცი, თვით გერმანელიც კი, არ მახსოვს. ყველაზე საშინელ ისტორიებსაც კი, დაცემული ადამიანის სისასტიკე და სულმოკლეობა სააშკარაოზე რომ გამოაქვს, ყოველთვის მშვიდად და მორალური კონტექსტის გათვალისწინებით მიყვებოდა. მის თავმდაბლობას ხაზს იმიტომ ვუსვამ, რომ თუ ვინმე მის ლოგიკურ მსჯელობას ანგარიშს არ გაუწევდა, მართალია, ცხარე კამათს არავის გაუმართავდა, მაგრამ სტალინის თავის თავზე ნათქვამ სიტყვას წყნარად და თავდაჯერებით გაუმეორებდა: სიკვდილის შემდეგ ბევრი ნაგავი კი მიყარეს, მაგრამ მას ისტორიის ქარი მაინც გაფანტავსო.

როგორც ჩანს, „ისტორიის ქარმა“ სპეციალურად ანტიისტალინური პროპაგანდისტების დასავლეთში დაარსებული ინსტიტუტების ნაშრომთა გაფანტვა უკვე დაიწყო. სხვათა შორის, ჩვენგან განსხვავებით, რუსი ლიტერატორები ისტორიის გაწმენდას კარგა ხანია შეუდგნენ. საქართველოში, სამწუხაროდ, ამ ახალ მონოგრაფიებს ცოტა ვინმე თუ ეცნობა, რადგან ახალგაზრდა ქართველ მკვლევართაგან რუსული ენა თითქმის აღარავენ იცის. ამიტომ ავადსახსენებელ ნაცთაგან გამრუდებული ისტორიის ნამდვილი სახის აღდგენა ისევ ახალგაზრდებისა და გამოცდილი მეცნიერების ძალისხმევაზე დამოკიდებული.

